

Korset och Kronan

Nr 127/2022

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

S:t Martin och Svenska kyrkan (14)

Förkortningar: a.a. = angivet arbete

anm. = anmärkning

s.k. = så kallade

bl.a. = bland annat

m.fl. = med flera

Anmärkningar av förf. står inom [...]

Här fortsätter efter en inledning Tom Hardts artikel om Svenska kyrkan, vilken publicerades i pastor Herman Ottens tidning *Lutheran News* den 16 nov. 1964 och därefter också i *A Christian Handbook on Vital Issues*, New Haven 1973, s. 669-674.

Men först en bakgrund om den situation som rådde när Hardt skrev sin artikel.

Herman Ottens protester

Herman Otten (1933-2019) var den som på stort allvar redan som ung teolog offentligt började att protestera mot den

Kyrkblad för S:t Martins och S:t
Petri församlingar, Evangelisk-Lutherska
Kyrkan i Sverige. Red. Sten Rydh.
Nr 127, 16 dec. 2022.

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

framväxande bibelkritiken och den liberala teologin inom Missourisynoden. Tendenserna till en ändrad teologi hade funnits redan på 1920-talet, men efter andra världskriget tog det hela fart då man på bred front började anpassa sig till den rådande historisk-kritiska metoden. Inom den väldigt stora Missourisynoden med dess många dotterkyrkor i världen fanns det många som önskade ett vidgat ekumeniskt samarbete, framför allt med de övriga lutherska kyrkorna. Teologerna vid fakulteten i St. Louis blev så småningom mer och mer intagna av den moderna europeiska teologin.

År 1962 började Hermann Otten ge ut sin tidning *Lutheran News* (senare *Christian News*) som öppet redovisade vad olika teologer lärde, utan att ta någon hänsyn till vad som ansågs passande. Han ville tydligt visa för hela kyrkan och särskilt dess "gräsrötter" vad som nu faktiskt var på gång i hjärtat av "Sion vid Mississippi".

Många vaknade också upp och det blev en mycket intensiv lärostrid som slutade med att majoriteten av professorerna vid Concordia Seminary i St. Louis tågade ut i

ett väldigt ”exodus” tillsammans med en mängd studenter. Senare lämnade också dessa synoden, och de konservativa tog definitivt överhanden under president J.A.O. Preus. Detta har tidigare berörts i denna artikelserie.

Ledande svenska teologer

Det är i detta sammanhang vi skall se Tom Hardts artikel om Svenska kyrkan. Hardt hade mycket nära kontakter med konservativa teologer i både Tyskland och Amerika. Han skriver om Svenska kyrkan för att varna de konservativa inom Missourisynoden för det faktiska läget i Sverige. Några svenska ledande teologer (Aulén, Nygren, Wingren m.fl.) hade blivit kända och mycket lästa också i USA. Flera av Missourisynodens professorer hade deltagit i ekumeniska sammankomster och personligen lärt känna de europeiska, folkkyrkliga teologerna. Det var från Europa – och inte minst Sverige – som de negativa teologiska influenser kom, vilka också påverkade Missourisynoden.

Ett exempel på teologer inom Missouri som blev negativt påverkade var *Jaroslav Pelikan*, som var professor vid Concordia Seminary åren 1949-1953. Han var anhängare av 1800-talets framstående teolog Schleiermacher, som visserligen kom från fromma, pietistiska kretsar, men som senare kom att bli en mycket radikal teolog. I hans anda verkade Pelikan och han banade inom Missouri väg för sådana moderna teologer som Barth, Aulén och Tillich. Om Tillich skriver den bibeltrogne teologen *Kurt Marquart*: ”Tillichs s.k. ”*protestantiska princip*” omintetgör hela tanken på en av Gud given sanning och lära”.¹

Ett annat exempel vid denna tid var den påverkan som kom från Europa genom den mycket kände och framstående

Erlangenteologen *Werner Elert* (1885-1954). Han hade gjort sig känd genom flera utmärkta, konservativa böcker, som bl.a. visade hur noga man tog det med kyrkogemenskapen i fornkyrkan. Men i fråga om bibeltroheten svävade Elert på målet. Därför skriver Herman Sasse om honom: ”*Det finns utmärkta avsnitt i Elerts dogmatik. Men hans lära om den heliga Skrift är förskräckligt svag.*”²

Bad Boll-konferenserna

Ytterligare en sak skall nämnas som bakgrund till Missouris häpnadsväckande teologiska nedgång efter kriget. Det var de s.k. *Bad Boll-konferenserna* år 1948. Ledande konservativa teologer från Missouri träffade i Bad Boll, Tyskland, en rad europeiska teologer som kom från de stora, ekumeniska folkkyrkorna. *Kyrkornas Världsråd* bildades ju detta år. Att man valde att ha en konferens tillsammans med ekumeniska folkkyrkoteologer väckte bestörtning hos Missouris europeiska systerkyrkor, vilka ju hade brutit med folkkyrkorna på grund av deras långtgående förnekelse. Om *Bad Boll-konferenserna* skriver Marquart:

”Hur kunde erfarna, konservativa teologer som Graebner, F. E. Mayer och William Arndt ... falla offer för en sådan tragisk, långtgående missbedömning? En stor del av förklaringen finner man sannolikt i Bad Boll-konferenserna som började år 1948. Dessa möten var storskaliga teologiska konferenser ... som sponsrades av Missourisynoden med syfte att etablera kontakter med lutherska präster och teologer, särskilt i de statsunderstödda kyrkorna...”

[*Hermann Sasse hade kritiserat den moderna ekumenismen i brev till Missouriteologer och varnat dem för detta.*]

¹ Anatomy of an Explosion, New Haven, 1977, s. 117.

² Brev från Hermann Sasse till president Preus, 1970, citerat i Marquart a.a., s. 118.

”Missourierna i Bad Boll var öppet kritiska mot Sasses ... vittnesbörd mot EKID (*Den evangeliska kyrkan i Tyskland*, där både lutherska och reformerta kyrkor förenats till ett unionistiskt samfund).

[Sasse hade själv lämnat sin tyska folkkyrka av konfessionella skäl.] Graebner gick så långt att han flera gånger skrev till ledare i den Bayerska statskyrkan inklusive biskop Meiser själv och förklarade att han inte hade något att göra med Sasses ... och de fria kyrkornas bedömning”.³

Tom Hardts artikel

Hardt behandlade i föregående del av artikeln bl.a. Bo Gieritz’ kyrkosyn, som öppnade vägen för samverkan med de liberala inom en och samma kyrka. Hardt pekade också på ärkebiskop Söderbloms förnekelse av det bibliska undret. Den radikale Emanuel Linderholm ville ändra trosbekännelsen, men den linje som segrade inom Svenska kyrkan var att man behöll de fornkyrkliga bekännelserna förutsatt att man var fri att tolka dem i modernistisk riktning. Detta kom också allmänt att ske inom Svenska kyrkan. Hardt visar att Svenska kyrkan genom kyrkomötesbeslut m.m. helt hade satt den lutherska bekännelsen ur spel. Detta har nu blivit Svenska kyrkans ”*publica doctrina*” i praktiken. Man undertecknade bekännelserna med ”*quatenus*”, endast ”i den mån” de stämmer med Bibeln, vilket gör alla bekännelser meningslösa. De har därmed blivit vördnadsvärda dokument utan bindande kraft. Hardts artikel fortsätter:

Kärnan i den moderna liberalismen

Ledarna i Svenska kyrkan är med få undantag liberaler. Men ingen av dem vill uttrycka sig som Emanuel Linderholm. Tiderna har ändrats, och den och den [äldre] radikala liberalismen är på utdöende. Uppfattningen hos de två

biskoparna Billing [Gottfried och sonen Einar], Nygren m.fl. har segrat helt och hållet, vilket har framhållits ovan. Ingen biskop idag skulle förneka möjligheten av under.

Kärnan i denna moderna liberalism har sammanfattats mycket bra av en av dess främsta företrädare, professor Gustaf Wingren i Lund: [Det kännetecknande är] ”Den historisk-kritiska synen på Bibeln och vidare insikten att Luther och lutherdomen (ortodoxin) är två skilda ting”.⁴

Den andra insikten innebär att bibelkritiken finns i Svenska kyrkan, ty det är den moderniserade, anti-ortodoxe ”Luther”, förnekaren av den bibliska inspirationen och företrädaren för kvinnliga präster, som ger sin auktoritet till den kritiska uppfattningen av den heliga Skrift inom en ”luthersk” kyrka.

Villfarelser

Jag anser att det är onödigt att göra en lista över heresier (villfarelser) inom det svenska episkopatet och bland prästerna. Jag känner inte till någon villfarelse som inte finns där. Det värsta är, när allt kommer omkring, att det är tveksamt om man ens med rätta kan kalla dessa felaktiga idéer för heresier. ”Heresi” är enligt normalt språkbruk något som händer inom Guds kyrka. Som lutheraner vet vi t.ex. att påven är Antikrist, eftersom han sitter i Guds tempel och använder Guds namn. Han bekänner de ”främsta artiklarna”, som Schmalkaldiska artiklarna säger, och han håller fast vid Skriftens inspiration.

En liberal präst skriver att 60% av det svenska prästerskapet är för kvinnliga präster [idag är siffran förstås mycket högre], vilket innebär att de avvisar S:t Pauli auktoritet. Knappast någon har ju vågat tolka apostelns klara ord till förmån

³ Marquart, a.a., s. 57, 59.

⁴ DN 28/7, 1962

för kvinnliga präster. Accepterandet av kvinnliga präster innebär därför ett avvisande av Bibelns sanning. Dessa människor förvränger alltså inte längre den bibliska sanningen. De kallar helt enkelt Paulus för ”en semit från det första århundradet”.⁵ Så säger professor *Krister Stendal*, en av de få svenska nytestamentliga exegeterna som försvarar kvinnliga präster.

Jesus misstog sig

Om vi t.ex. skulle fråga dem varför de döper i Treenighetens namn, skulle de förmodligen svara, att de anser denna ceremoni som ett uttryck för Guds kärlek till människan. Det är denna ”idé” som de ibland kallar ”*rättfärdiggörelsen genom tron*”, som utgör sållningsprincipen när man läser Bibeln. Den trinitariska formeln skulle de förklara på det sätt som [ovan] har visats i samband med debatterna om trosbekännelserna på kyrkomötet.

Varje försök att hänvisa till en objektiv uppenbarelse möts antingen med löje eller protest. De notoriska prästvigningarna av kvinnor är inte ett resultat av statens förtryck av kyrkan utan av idén att inte bara apostlarna och profeterna utan också vår Herre och Gud, Jesus Kristus, anses sakna trovärdighet i sin undervisning.

I kyrkomötet 1958 sade domprosten i Västerås: ”S:t Pauli ord kan inte ha påvisk auktoritet... Måste vi inte tro på Guds kontinuerliga uppenbarelse?”⁶ Prästernas liberala kyrkotidning sade i en ledande artikel: ”Inte ens Jesu egna ord är den högsta auktoriteten för en kyrka. I namn av ”*rättfärdiggörelsen genom tron*” måste vi avvisa alla krav på vårt sanningsmed-

vetande när detta t.ex. säger oss att Jesus tog miste om tiden för Människosönens ankomst i härlighet.⁷

Ingen gudomlig lag i Skriften

Samma tankegångar var orsaken till att de svenska biskoparna år 1922 avvisade den anglo-katolska idén om det nödvändiga episkopatet (biskopsämbetet), när man skulle upprätta kyrkogemenskap mellan de två kyrkorna. Denna vägran kunde låta luthersk, men i sitt sammanhang kan det bevisas, att det hela byggde på antagandet att den heliga Skrift inte kan innehålla några gudomliga lagar eller instiftelser. Den sant lutherska *anti-legalismen* i läran om rättfärdiggörelsen har ändrats till en generell princip om *antinomism*, vilken avvisar varje lag med hänvisning till den kristna friheten.⁸

Biskop [Ruben] Josefsson, framstående liberal biskop och företrädare för LWF (Lutherska Världsförbundet), hänvisade sålunda till det svenska episkopatets svar till de engelska kollegorna år 1922 i sitt försvar för kvinnliga präster vid kyrkomötet år 1958!⁹

Omnämmandet av den anglikansk-svenska interkommunionen ger mig anledning till några påpekanden. De svenska liberalerna är inte särskilt glada över nattvardsgemenskapen med Engelska kyrkan. De accepterar den bara som en följd av Svenska kyrkans gränslösa, öppna kommunion. De anser därför att detta speciella arrangemang med Engelska kyrkan är genant. De konservativa däremot anser att denna interkommunion är till deras fördel, eftersom de felaktigt tror att Engelska kyrkan är ett fäste för

⁵ Kvinnan, kyrkan och samhället, Stockholm 1958, s. 145.

⁶ Allmänna Kyrkomötets Protokoll med Bihang 1958, s. 145.

⁷ Svensk kyrkotidning, 27/9 1958, s. 135.

⁸ I läran om rättfärdiggörelsen får lagen inte blandas in, men därav följer inte att vi skall avvisa lagens förkunnelse i kyrkan, vilket antinomerna (lagmotståndarna) gör. Övers. anm.

⁹ Allmänna Kyrkomötets protokoll med Bihang 1958, 26-9, s. 23.

konservativ teologi. En vanlig högkyrklig präst i Svenska kyrkan har aldrig hört talas om ”katolsk och kritisk”, slagordet för de engelska ritualisternas bibelkritik.

Fullständig läroupplösning

Många konservativa lutherska artiklar utanför Sverige nämner den omtalade interkommunionen som ett hinder för medlemskap i LWF. Det finns många argument mot LWF som är bättre än detta. Argumentet tycks säga att en ”luthersk” kyrka har blivit drabbad av otro och synkretism genom kyrkogemenskap med en ”reformert” kyrka. Men alla folkkyrkorna i Europa är i ett sådant tillstånd av fullständig läroupplösning, att det är svårt att säga om en sådan interkommunion lägger till något extra utöver den redan existerande situationen. En ”protestantisk” enhet (body) står i gemenskap med en annan ”protestantisk” enhet. Det är det hela, och jag ser ingen orsak till varför de inte skulle ha agerat som de gjorde. Utifrån deras egna förutsättningar är steget helt och hållet konsekvent.

Detta mycket konsekventa steg har försvarats bra av professor *Gustaf Wingren*: ”Det är fel att använda en strängare måttstock på andra kyrkor än på den egna. Inom de europeiska kyrkorna finns det (idag) mycket större läroskillnader och en rikedom av långt fler dogmatiska modeller än vad som fanns på 1500- och 1600-talen, när många kyrkliga gränser drogs upp.”¹⁰

Till denna liberala röst skulle jag vilja foga en konservativ, som försvarar det ekumeniska samarbetet ur ett moderat högkyrkligt perspektiv. Teol. dr. *Ragnar Holte* pekar på det faktum att redan Svenska kyrkans läromässiga anblick är

heterogen. Varför skulle vi då vägra att samarbeta med den likaså heterogena ekumeniska rörelsen, frågar han.¹¹

Ingen morallag

Bakgrunden till den svenska striden om kvinnliga präster, och den enorma publicitet den har rönt, fordrar en förklaring. Det svenska samhället och särskilt regeringen och ledande kretsar är mycket mer sekulariserade än i något annat europeiskt land. En professor i teologi har till och med antytt att den ryska regeringen har varit intresserade av den svenska ateismens framgångar och tänkt skicka delegationer till Sverige! I Moskva sägs det att 10% besöker gudstjänsterna medan det i Stockholm är 2,4% (varav 1% i Svenska kyrkan).

Företrädare för den svenska sekulariseringen förnekar naturligtvis den moraliska lagen.¹² Kvinnans frigörelse är särskilt viktig för dessa människor. Den svenska familjeministern, fru *Ulla Lindström*, en socialist, talar föraktfullt om ”dyrkan av moderskapet”, om ”kvinnor som bara lever som en passage för nya individer”, och hon tillskriver dessa kvinnor, när de åldras, ett incestuöst intresse för sina söner. Fru Lindström illustrerar det senare genom att citera ett pornografiskt verk som är förbjudet i lag i länder som har en strängare etik och högre krav på sina familjeministrar.¹³

För att befria kvinnorna från sina barn bygger man ut den statliga barnomsorgen, där barnen praktiskt taget gratis kan lämnas tidigt på morgonen och hämtas för att sova i hemmet sedan modern har slutat sitt arbete. Detta görs inte bara för fattiga mödrar, utan för alla kvinnor med syfte att

¹⁰ Gustaf Wingren: Svenska Kyrkans ekumeniska ansvar, Lund 1959, s. 58.

¹¹ Svensk Pastoral-tidskrift nr 35, 37/1963.

¹² Här åsyftas den naturliga lagen, som enligt Bibeln finns nedlagd i alla människors hjärtan. Övers. anm.

¹³ Herta, 4/1961, s. 6f.

befria dem från sin nedärvda idé om moderliga plikter.

Daghem skall inte betraktas som en ersättning för hemmet i en nödsituation utan som något naturligt, säger fru Lindström.¹⁴

Militant ateism

Sveriges ambassadör i FN, fru *Alva Myrdal*, också socialist, har samma snedvridna syn på skapelseordningen. Kvinnan är ingen ”andra klassens varelse”, utan hon skall vara rationalistisk och inte bry sig om ”gammal vidskepelse och religiösa värderingar”; kvinnans uppgift är inte att vara mor och hustru. Barn skall inte alls bo hemma vid puberteten och inga begränsningar skall göras när det gäller ungdomars sexualliv.¹⁵

Hon säger också: ”Att tala om statistik när det gäller utomäktenskapliga barn och självmord som om detta vore en indikation på ”synd”, är att förneka de fundamentala rättigheterna för var och en att välja sin väg i livet.¹⁶ Det måste sägas att dessa kvinnor inte är exceptionellt radikala. De representerar bara den ”vetenskapliga” syn som företräds av staten och den allmänna opinionen.

Sveriges största dagstidning, den liberala *Dagens Nyheter*, vars prenumeranter utgör 3/5 av alla hushåll i Stockholm, är militant ateistisk och understöder dessa åsikter med all sin kraft.¹⁷ Ingen tidning vågar säga emot de ”självkla” sanningar som förs fram av fru Lindström och andra med

undantag av Sveriges enda (!) kristna dagstidning, ägd av pingströrelsen.

I alla andra västliga länder skulle en politiker som fru Lindström vara politiskt död. Orsaken till att hon inte är det i Sverige, är att hennes idéer i hög grad uttrycker den allmänna opinionens åsikter. I Sveriges större städer är 40% av kvinnor med små barn förvärvsarbetande.¹⁸

Man måste komma ihåg att Sverige inte är något fattigt land, utan tvärtom ett av de rikaste länderna i världen. Ingenting tvingar dessa kvinnor att lämna bort sina barn utom rädslan för att bli ”andra klassens varelser” och förstås önskan att få mer pengar.

* * *

Här måste vi lämna Tom Hardts mycket intressanta artikel om Svenska kyrkan. Det återstår ett avsnitt om den svenska urvattnade, negativa synen på sexualmoralen. Till sist finns också ett stycke om det starka hatet mot företrädarna för biblisk kristen tro i det svenska samhället.

Hardt skriver där bl.a.: ”Denna bakgrund kan förklara den våg av hat som har brutit ut mot den konservativa flygeln inom Svenska kyrkan, vilken har vägrat att acceptera kvinnliga präster. Bakom denna våg ligger den sekulariserade staten och de liberala biskoparna. Att få höra talas om en metafysisk lag som inte är underordnad folkets önskemål var en förolämpning mot den allmänna opinionen.”

Slut på denna artikelserie.

¹⁴ Svenska Dagbladet 14/8 1964. // Daghemmen var vid denna tid inte utbyggda, men det är skillnad idag, då de flesta kvinnor lämnar sina barn i den offentliga barnomsorgen, som också kostar mycket för både samhälle och föräldrar. Det finns dock en organisation, ”Hemarbetande föräldrars riksorganisation” (HARO), som kämpar för vikten av barnomsorg i hemmet. Men den bibliska synen på man och kvinna och deras olika roller inom äktenskap och familj lyser för det mesta med sin frånvaro idag, även inom kyrkliga kretsar. Övers. anm.

¹⁵ Svenska Dagbladet 14/8 1964.

¹⁶ *The Intellectual Face of Sweden*, Uppsala 1964, s. 55.

¹⁷ Detta gällde särskilt under en lång period då Herbert Tingsten var chefredaktör (1946-1959) och även lång tid därefter. En intensiv kristendomskritik bedrevs då. Idag är situationen annorlunda. Övers. anm.

¹⁸ Svenska Dagbladet 13/8 1964.